

**Історики та... контрїсторики — хто переможе?
Інтерв'ю з головним редактором «Українського історичного
збірника» Тарасом Чухлібом**

Редколегія часопису «Український історичний збірник» з нагоди 20-річчя існування академічного часопису звернулася з питаннями до його головного редактора, доктора історичних наук, провідного наукового співробітника Інституту історії України НАН України Тараса Васильовича Чухліба:

— *Тарасе Васильовичу, в чому, на Вашу думку, полягають основні тенденції розвитку сучасної історичної науки в Україні?*

— Як на мене, то головна особливість сучасного розвитку історичної науки в Україні полягає в тому, що починаючи з кінця 1980-х років і до цього часу (а це майже три десятиліття!) наша історіографія має більшість ознак так званої контрїсторичності або ж «історії переможених». Згідно з визначенням одного із засновників провідної історичної школи світу Марка Ферро — така історія виникає чи відроджується там, де «соціальна група, яка перед тим була автономною, з часом відчуває себе приниженою, свою самобутність чи історію забороненою». Власне, такою і була історія українського народу, державність і тогочасна історіографія якого була знищена протягом другої половини XVIII століття з допомогою сусідніх імперій, а згодом знову відроджена та упосліджена на початку XX століття. Тільки тепер ми переживаємо період нормального становлення національної історіографії.

— *Поясніть, а в чому полягає така контрїсторичність?*

— Саме по шляху контрїсторичності, на мою думку, йшла історична наука в українській світовій діаспорі, інституції якої (її наукові осередки діяли у Чехії, Польщі, Німеччині, Канаді та США) творилися у 30–80-х роках нашого століття. Наші діаспорні історики воювали, головним чином, з радянсько-російською версією минулого України. Однак тепер інституціональна контрїсторія перебуває на озброєнні у багатьох вчених-істориків незалежної України. Думаю, що головною рисою контрїсторичності є її чітке визначення щодо відношення до історій інших країн. Так, сучасна українська історіографія більшою мірою продовжує відштовхуватися (а, отже, бути залежною) від історії Росії і, частково, Польщі, які в попередні роки виступали у ролі завойовників України. Російська і польська історичні школи могли в минулому і сьогодні продовжують насаджувати у нас вигідні для себе історіографічні схеми. Хоча, наприклад, російська історіографія «з найдавніших часів і до наших днів» була і є просто інституціональною. Вона завжди узаконювала

існуючі політичні режими та їхню ідеологію в Кремлі. Історики «соціалістичної» України в силу відомих причин не мали змоги вийти за рамки такого імперського інституціоналізму, так само, як частина сучасних науковців — свідомо чи підсвідомо — стають контрісториками по відношенню до Москви чи Варшави.

Цікаво, що зараз з'являються навіть нові напрямки такої контрісторичності — австрійський, турецький і, навіть, як це не дивно, литовський. У відповідь на певний гуманітарний тиск з боку історіографій (а, отже, потужних гуманітарних фондів!) цих країн, які у минулому володіли певними територіями України, наші історики або попадають під вплив домінуючих іншонаціональних історіографічних міфів, або ж переймаються творенням власної контрміфології на догоду іноземним науковим центрам. Гарно це чи погано — не знаю...

— *Пане Головний редакторе, а якою повинна бути сучасна історіографія України — державницькою, народницькою, національною, інтернаціональною чи ще якоюсь?*

— Безперечно, що проблема існування Української держави у попередні століття є найбільш актуальною у сучасній вітчизняній історіографії. Однак зрозуміти такі складні процеси, як зародження, формування та еволюція державних інституцій України в Середні віки, Новий та Новітній час без осмислення наукового доробку (але, наголошую, що, насамперед — методологічного!) провідних історичних шкіл європейського та американського континентів, також неможливо. Це допоможе позбутися тенденційних і кон'юнктурних поглядів на минуле нашої державності, які завжди притаманні інституціоналістам чи контрісторикам. Так склалося, що історичні школи, які виникли у 30–50-х роках ХХ століття у Західній Європі, визначають «концептуальне обличчя» світової історичної науки й до цього часу. Слід відзначити, що їхні репрезентанти у своїх працях не обійшли увагою і події історії України, зокрема, проблему її державності.

Хоча, симптоматично, що майже всі європейські та американські науковці у своєму сприйнятті процесів, які відбувалися на українських землях в період Середньовіччя, Нового та Новітнього часу, головним чином відштовхувалися від робіт російських і радянських інституціональних істориків (які є переважно шовіністично-імперськими щодо історії України), менше від праць українських контрісториків, які були оголошені апріорі націоналістичними. Звичайно, «погляд з боку» має бути найбільш об'єктивним, але треба враховувати і проблему ідеологічної дезінформованості європейських та американських історичних шкіл та обмеженість їхнього доступу до джерельної бази.

Особисто, я за те, щоб досліджувати минули України у всій її багатоманітності — і як історію Держави, і як історію Народу, і як історію

Людини, і як історію Території, і як врешті-решт сторії Природи... На мою думку, тільки усі ці рівноцінні складові зможуть утворити те, що ми називаємо Історією України, яка найкращими зразками своєї національної історіографії буде творити Історію Світу й, таким чином, бути по-справжньому інтер-, тобто міжнаціональною.

Користуючись нагодою, від імені Редколегії та Редакційної Ради щиро вдячний колегам, Андрію Блануці та Світлані Блащук, за самовіддану працю щодо видання «Українського історичного збірника» ось уже більше десятка років, а також вітаю усіх Авторів нашого часопису з нагоди першого — 20-річного ювілею, та бажаю й надалі достойно творити Історичну Науку як в Україні так і в усьому світі!